

Vogels ringen

daar moet je heel wat vlieguren voor hebben (de nieuwe Wet natuurbescherming en de praktijk)

Als ik bij Gerard Boere aan de tuinkamertafel aanschuif, ligt er al een grote stapel documenten klaar. We gaan het over het ringen van vogels hebben en daar weet hij als voorzitter van de Ringersvereniging in Nederland alles van. Voor hem liggen de handleidingen, voorschriften, en ook het paspoort voor de aspirant-ringer. Aanleiding van dit gesprek is dat we ons als redactie afvragen of de nieuwe Wet natuurbescherming invloed heeft op het ringerswerk en hoe zijn ervaring is met de handhaving in relatie tot het ringwerk. Het wordt een gepassioneerd gesprek over wat er allemaal komt kijken bij het ringen van vogels.

Gerard (73) is bioloog van huis uit, maar ook diergeograaf en paleontoloog. In zijn werkzame leven was hij actief voor Staatsbosbeheer als hoofd Flora- en Faunabeheer en hield hij zich o.a. bezig met de omstreden ruilverkavelingen en de Jachtwet en stond hij aan de wieg van de herintroductie van de bever. Hij was verantwoordelijk voor de Nederlandse betrokkenheid bij internationale natuurbeschermingsverdragen zoals de Ramsar Conventie. Vanaf 1989 werkte hij voor het Ministerie van LNV, Afdeling Internationale Natuurbescherming. Bovenal is hij al zijn hele leven een enthousiast vogelaar en ringt hij meer dan 50 jaar vogels in Nederland en ook ruim 13 jaar in Frankrijk waar hij lange tijd een deel van het jaar woonde.

Vogeltrekstation (VT)

Gerard vertelt dat er momenteel ruim 550 vogelringers actief zijn in Nederland.

Gerard Boere in zijn tuin bij de handig ingebouwde geluidsdrager.

De "operatietafel", waaronder de tang met gaten voor de verschillende ringmaten.

Per jaar voorzien zij circa 285.000 vogels van een metalen ring. Door vogels te vangen en te voorzien van een ring, wordt informatie verkregen over (veranderende) trek, reproductie en overleving van broed- en trekvogels.

Dit alles gebeurt onder supervisie van het Vogeltrekstation dat ook de ringen verstrekt. Dit centrum voor vogeltrek en -demografie is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW (Nederlands Instituut van Ecologie en de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen) en de Ringersvereniging.

Het regelt de dagelijkse gang van zaken rond het vangen en ringen van vogels voor wetenschappelijk onderzoek. Het Vogeltrekstation beheert de ring- en terugmeldgegevens van vele miljoenen vogels, die sinds 1911 in ons land van een ring worden voorzien.

Het Vogeltrekstation is dus het administratieve centrum van al het vogelringwerk in Nederland en het verstrekt vanuit die hoedanigheid de machtigingen tot het vangen en ringen van wilde vogels aan individuele ringers en is ook gerechtigd die weer in te trekken. Gerard vertelt dat met de nieuwe Wet natuurbescherming veel vergunningverlening is overgeheveld naar de provincie, maar dat dit bij de machtigingen voor de vogelvangst en ringerij juist NIET het geval is. De basisraamvergunning is al begin jaren negentig naar het Vogeltrekstation gegaan. Die situatie blijft bestaan en hier spelen de provincies dus geen rol.

Dat is wel het geval bij de bestrijding van dieren, inclusief vogels die eventueel gevangen moeten worden.

Naast de honderden vrijwillige ringers zijn er nog ca. 90 personen die ringen voor hun werk en onderzoek aan universiteiten en onderzoeksinstituten. Wij beperken ons in dit artikel tot de groep vrijwilligers die overigens wel heel professioneel te werk gaan.

Een van de documenten die Gerard me laat zien is het Paspoort voor de aspirant-ringer.

Ik citeer uit de inleiding: *"Het vangen en ringen van vogels is een ambacht dat je alleen kunt leren in de praktijk. Om ervaring op te doen loop je als assistent-ringer*

stage bij een ervaren ringer (mentor). De lengte van de opleiding is variabel, maar gemiddeld duurt deze twee tot drie jaar. Het hangt er van af of je je tot een bepaalde soort wilt beperken, b.v. alleen boerenzwaluwen of alleen roofvogels. Ga je voor alle zangvogels, dan kan het zo een jaar langer duren. Als je de fijne kneepjes eenmaal kent volgt een praktijk-examen. Na overleg met je mentor wijst het Vogeltrekstation een examinerator aan die je kennis en vaardigheden in de praktijk toetst en de bevindingen terugkoppelt. Is het oordeel positief dan ontvang je een eigen ringmachtiging en kun je meedraaien met bestaande projecten of je eigen project opstarten dat dan nog wel goedgekeurd moet worden door het Vogeltrekstation".

Met dat Paspoort kan worden bijgehouden hoe de voortgang van de opleiding verloopt, bijvoorbeeld hoeveel vogels je geringd hebt enz. Elke ringer moet in het kader van certificering eens in de drie jaar deelnemen aan een serie praktijk- en theoriebijeenkomsten die als doel hebben de vaardigheden van ringers te toetsen en te verhogen. De geldigheidsduur van de certificering staat op de ringmachtiging.

"Trap happy"

Bij sommige soorten is het gebruik van geluid om vogels te lokken zeer geschikt. Ringers die een geluidsrecorder willen gebruiken hebben daarvoor een speciale aantekening op hun ringmachtiging nodig. Voor veel vogels is het eten dat wordt aangeboden in vallen een beloning voor het gehanteerd worden, waardoor individuen 'trap-happy' worden. Ze komen dus weer terug naar dezelfde van aas voorziene val. Wanneer geluid wordt gebruikt om vogels te lokken, zullen er over het algemeen mannelijke exemplaren worden gevangen. Bij nestvallen worden over het algemeen alleen vrouwtjes gevangen.

Hoe krijg je een ringmachtiging

Om in aanmerking te komen voor een ringmachtiging moet je dus voldoen aan een aantal criteria. Tijdens de opleiding komen de volgende zaken uitgebreid aan bod:

- Het plaatsen van vangmiddelen: goede volgorde van uithaalhandelingen en vogel op de juiste manier hanteren.

- Kennis: determinatie van verschillende vogelsoorten, leeftijdsbepaling, seksebepaling.
- Techniek van het ringen: vasthouden van de vogel tijdens het ringen, omleggen en vastknijpen van ring met de ringtang.
- Biometrie metingen, de vaststelling van bepaalde lichaamsmaten: bepaling van de vleugellengte (volgens maximaal gestrekte vleugel methode), bepaling van de vetgraad, bepaling van de rui van de veren en lichaamsrui.
- Vlieguren maken, want een grote rol in het opleidingstraject speelt het aantal vogels dat een kandidaat gehanteerd moet hebben voordat de opleiding is afgesloten.

Dat laatste verschilt per vogelsoort. Bijvoorbeeld bij een **machtiging voor roofvogels en uilen** moet de aspirant als hij nestjongen wil ringen minimaal twee broedseizoenen ervaring hebben. Daarbij heeft hij (of zij) minimaal 100 vogels zelf verwerkt (determinatie, leeftijd en geslacht bepaald, biometrische maten genomen, geringd, geadmineerd en losgelaten), van tenminste vijf verschillende vogelsoorten. Wenst de aspirant slechts een machtiging voor één vogelsoort dan is het aantal 50 vogels. Voor vogels die al vliegvlug zijn naast bovengenoemde aantallen, minimaal 100 vanguren ervaring met de volgende vangmaterialen: kooi en/of slagnet en/of mistnet en/of balchatri (zie kader). Daarbij heeft de aspirant tenminste 50 vogels zelf verwerkt.

Remke met haar paspoort. Ze is al een heel eind.

Bal chatri

Dit is een driehoekig kooitje waarin een levende lokprooi zit opgesloten. Op het kooitje zijn allemaal lusjes van een soort visdraad geplaatst. Als de roofvogel neerdaalt op het kooitje om de prooi te pakken raakt hij verstrikt in de lusjes en kan eenvoudig gevangen worden.

Bal chatri staat niet in de wet, wel in de uitvoeringsregeling en dat geldt ook voor het mistnet. Verboden zijn alleen 'niet-selectieve vangmiddelen' en het mistnet is een niet-selectief vangmiddel (je kunt er alles mee vangen, het is niet op één soort gericht).

Bal chatri is dus geen verboden vangmiddel maar in de uitvoeringsregeling bij de nieuwe Wet natuurbescherming staat wel duidelijk omschreven dat het alleen gebruikt mag worden door deskundigen (lees ringers in het bezit van een machtiging). De bal chatri wordt nog wel eens ingezet op vliegvelden om roofvogels te vangen en te verplaatsen. In alle gevallen wordt dat werk door ringers gedaan. De ring geeft dan meteen de mogelijkheid te verifiëren of de vogel niet weer terugkeert. Een machtiging voor de bal chatri krijgt een ringer overigens pas nadat hij een speciale training heeft gevolgd en weet hoe hij dit middel moet inzetten.

Voor **zangvogels** moeten minimaal 200 vogels van verschillende soorten zelf verwerkt zijn en zijn er minimaal 250 vanguren ervaring vereist met kooi en/of slagnet en/of mistnet. Daarbij heeft de kandidaat tenminste 1.000 vogels (van minimaal 30 verschillende soorten) gehanteerd, waarvan in elk geval 500 door de kandidaat ringer zelf volledig zijn verwerkt. De genoemde getallen moeten gezien worden als richtlijn.

De ringmachtiging

Een ringmachtiging geeft toestemming tot het proberen te vangen en daadwerkelijk vangen (dat zijn twee verschillende zaken in de wet) van de vogelsoorten die in de machtiging staan vermeld. Je mag deze alleen maar vangen om een Vogeltrekstation-ring om te leggen; een ander merkteken (b.v. een halsband, gekleurde pootring, veerstempel etc.) aanleggen mag alleen als dat expliciet in de ringvergunning

ning staat. Het is ondoenlijk om alles aan te geven waar de ringvergunning geen dekking voor geeft. In ieder geval niet voor "middelen of handelingen die een duidelijk groter blijvend effect en ongerief veroorzaken voor de vogel dan de gebruikelijke ring". Voorbeelden van niet toegestane middelen of handelingen zijn radio- en satellietzenders, het aftappen van bloed (dan valt het onder de Wet op de dierproeven) en het uittrekken van veren. Voor al die handelingen zijn speciale extra machtigingen nodig.

Een machtiging en assistent-machtiging is geldig gedurende één jaar van 1 maart tot 1 maart. De machtiging is geldig in een bepaalde regio, dit kan zijn een gemeente, provincie of soms heel Nederland en die plaats staat in de machtiging vermeld. Bij twijfel kan een toezichthouder informatie krijgen bij het Vogeltrekstation waar elke ringer is geregistreerd onder een eigen registratienummer dat duidelijk op de machtiging vermeld wordt (tel. 0317 47 34 65).

Een mistnet schaf je aan via het Vogeltrekstation en dat geldt ook voor de ringen. Je krijgt een beperkt aantal ringen die je moet verantwoorden. De gegevens van de geringde vogels dienen zo snel mogelijk na het ringen te worden ingevoerd in het digitale registratiesysteem GRIEL van het VT.

Het mistnet is het enige bij de wet verboden vangmiddel dat Nederland kent. Het is niet toegestaan mistnetten in huis te hebben, deze te kopen of te verkopen, of te vervoeren. Het Vogeltrekstation is de enige instantie in Nederland die van deze verboden ontheffing heeft, en mistnetten mag verkopen. Alleen mensen die in het bezit zijn van een ringmachtiging mogen de mistnetten kopen en dit wordt streng gecontroleerd.

Het bezit van overige vangmiddelen is niet verboden, maar het gebruik ervan is wel aan regels gebonden.

Er wordt niet illegaal geringd met VT-ringen of met nagemaakte VT-ringen. Illegaal gevangen vogels worden of helemaal niet geringd of geringd met gesloten pootringen.

Die zijn bedoeld om aan te leggen bij net geboren, onvolgroeide vogels zodat aangetoond wordt dat deze legaal gekweekt zijn. Maar met geweld lukt het helaas soms, ze over de poot van een volwassen vogel te schuiven. Dit gaat met veel leed, pootbreuken en sterfte gepaard.

Hij hangt er niet fijn deze tijtjaf, maar het rode zakje is in aantocht.

Wie zijn die ringers eigenlijk

Je hebt ringers van divers pluimage. Er zijn oude rotten in het vak die met veel routine hun ringwerk verrichten. Zij zijn vaak de opleiders (mentoren) van de aspiranten. Maar ook steeds meer jonge ringers die volgens de nieuwste inzichten vaak heel gedreven met het 'vak' van ringer bezig zijn. Er zijn ringers die alleen (steen) uilen ringen en daarvoor een specifieke opleiding krijgen. Er zijn roofvogelringers die een heel eigen traject volgen, incl. klimopleiding waarvoor ze dan weer een alpine boommachtiging krijgen. In de vele Vogelwerkgroepen zitten ringers die vaak in groepsverband werken en daar worden ook nogal eens nieuwe ringers opgeleid.

Ze moeten rustig op hun beurt wachten.

Dat is maar goed ook, want de senioren houden er op een gegeven moment mee op. Het is ook best zwaar allemaal. Je moet heel vroeg op, je maakt lange dagen en sjouwt met zwaar materiaal zoals netten, koffers met gereedschap, naslagboeken en soms geluidsdragers. Daar komt nog bij dat de gemiddelde ringer bereid is zo'n € 1.200,-- of meer uit eigen zak voor de ringen en de vangmaterialen zoals mistnetten en palen te betalen. Dat is nog eens liefde voor je hobby die bovendien ten dienste staat van wetenschappelijk onderzoek, want dat is de enige reden die de nieuwe Wet natuurbescherming kent om levende vogels te mogen vangen en ringen. Alleen de ringen die gebruikt worden binnen een aantal door het Vogeltrekstation georganiseerde projecten, worden vergoed. Apart hiervan staat de hele regelgeving rond het vangen van diersoorten (inclusief vogels) ingeval van mogelijke schade voor een sector van de maatschappij.

Waar en wat wordt geringd CES-project

Werd vroeger alles wat aan kwam vliegen geringd, tegenwoordig wordt steeds meer projectmatig gewerkt, hoewel nog steeds de overgrote groep ringers voor zichzelf ringt. Gerard legt me uit hoe bijvoorbeeld een CES-project werkt.

CES staat voor Constant Effort Site, een in Engeland ontwikkelde methode waarin over een reeks van jaren op vaste plekken en met dezelfde inspanning (constant effort) vogels worden geringd in de periode half april tot begin augustus. Het Vogeltrekstation is in 1994 met CES gestart om zo de reproductie en overleving van vogels in Nederland te kunnen meten.

Het is een Europees project, dat in meer dan tien landen op dezelfde wijze wordt uitgevoerd. Er zijn bijna 50 verschillende CES locaties actief in Nederland. In de praktijk betekent het dat je als ringer elke 10 dagen een half uur voor zonsopgang (12 keer in totaal) een vaste hoeveelheid mistnetten neerzet, altijd op dezelfde plaats en gedurende tenminste zes uur per keer. Met deze vaste gegevens elimineer je veel variabelen. Elk half uur wordt gecontroleerd of er iets gevangen is, want het welzijn van de vogel staat voorop. Het gebruik van lokmiddelen zoals geluid, voer of water is **niet** toegestaan. Omdat veel ringers ook na 15 augustus doorgaan met vangen en ringen, meestal op dezelfde plek, is daarna een geluidsdrager wel toegestaan.

Vogels kunnen op verschillende manieren worden verzameld nadat ze uit het net zijn gehaald. In een dun zakje blijven de vogels rustig, koelen niet af en drogen snel bij vochtig weer, maar dan wel één vogel per zakje!

RAS-project (Retrapping Adults for Survival).

Dit broedvogelproject is er op gericht om de overleving van volwassen broedvogels te meten door (terug-)vangsten in het broedseizoen. Het is in 1998 in Nederland gestart en richt zich per project op één bepaalde vogelsoort binnen een vast omlijnd gebied.

Een jonge goudvink, totaal anders in de veren dan z'n prachtige ouders.

Er zijn inmiddels 216 actieve RAS-projecten voor 47 verschillende vogelsoorten! Binnen een RAS-project kunnen, afhankelijk van de gekozen vogelsoort, meerdere vang-methoden worden toegepast, zo kan er gebruik worden gemaakt van mistnetten, klapnetten, kooivallen, nestkastvallen, bal chatri-vallen (voor roofvogels) etc. De vangmiddelen moeten van tevoren worden goedgekeurd door het Vogeltrekstation en vermeld worden op de machtiging van de ringer. In sommige gevallen is het nodig om voor mannetjes en vrouwtjes verschillende soorten vangmiddelen te gebruiken. Er wordt bij veel soorten gewerkt met kleurringen.

Als de vallen of netten zijn opgezet, moeten ze altijd in beeld van de ringer zijn. Vaak is het voldoende als alleen de toegang tot de vangmiddelen in beeld blijft, zodat onaangekondigde bezoekers onmiddellijk worden opgemerkt. Onder ideale omstandigheden worden de materialen minimaal één keer per uur, en mistnetten om het halve uur gecontroleerd. Dit dient vaker te worden gedaan, als er veel en vaak vogels worden gevangen, speciaal bij soorten die zich makkelijk laten verwarren, zoals winterkoning en mezen. Bij voorkeur wordt er bij harde wind en neerslag niet gevangen en de vanger moet goed opletten of er geen predatoren in de buurt kunnen zijn, zoals roofvogels, zoogdieren of mensen (met honden) die al of niet opzettelijk bij de vangmiddelen kunnen komen. Om stress bij vogels tot een minimum te beperken, dienen ze zo snel mogelijk weer vrijgelaten te worden.

Als er geen bijzondere omstandigheden zijn wordt als vuistregel gehanteerd dat zangvogels binnen 30-60 minuten (afhankelijk van de grootte van de vogelsoort) na de vangst weer vrijgelaten dienen te worden. Niet-zangvogels zoals steltlopers, meeuwen en ganzen zijn veel robuuster en kunnen enkele uren, mits droog in bewaarkooien of tenten gehuisvest, goed doorstaan. Bij teveel gevangen vogels dienen een aantal vogels ongeringd vrijgelaten te worden. Voor ringers met een speciale ganzen- of wilstermachtiging geldt dat de gevangen vogels binnen 48 uur moeten worden vrijgelaten.

Opeens doken er twee geüniformeerde mensen op die vanaf hun boot op de Linge via de aanlegsteiger de tuin in sprongen.

De basis van het RAS-project is natuurlijk het vangen, ringen en aflezen van (kleur)ringen van de volwassen broedvogels. Als het weinig verstoring oplevert (en dat verschilt per vogelsoort), dan is het binnen RAS toegestaan ook de nestjongen te ringen. Een deel van de nestjongen komt waarschijnlijk terug in het gebied waar ze zijn geboren en gaan daar zelf ook broeden. De geringe nestjongen vormen dan de volgende generatie "RAS-vogels" en zijn dan al geringd. Het onderzoeken van nest(kasten) vraagt extra zorgvuldigheid. Een ontheffing van het verbod op nesten zoeken is nodig, waarmee een ontheffing van de verboden in de Flora- en faunawet niet nodig is. Die ontheffing wordt verleend door SOVON ¹⁾ dat in 1995 startte met het zogenaamde Nestkaartenproject als belangrijke aanvulling op de broedvogelmonitoring. Het doel hiervan is basale broedbiologische data te verzamelen om veranderingen in broedsucces van vogelsoorten te volgen. Bij het ringen van nestjongen binnen een RAS-project is het gebruik van een Nestkaart, en daarbij het dragen van een geldige ontheffing, verplicht. Meer informatie over het Nestkaartproject is te vinden op: <http://www.sovon.nl/nl/content/nestkaarten>

¹ Sovon Vogelonderzoek Nederland is een non-profit organisatie die in Nederland het voorkomen en de ontwikkeling van Nederlandse vogels bijhoudt. Wat het Vogeltrekstation is voor de vogelringers, is de SOVON voor de vogeltellers. Ze werken nauw samen en de ringgegevens uit de nestkaart kunnen eenvoudig geëxporteerd worden naar de invoerapplicatie van Vogeltrekstation, GRIEL.

Hij vertelt dat ringers tegenwoordig ook steeds meer gevraagd wordt aan ander onderzoek mee te doen, b.v. in het kader van veterinaire onderzoek. Teken en parasieten die op vogels gevonden worden gaan bijv. naar het Diergeneeskundig Veterinair Instituut in Utrecht voor nader onderzoek.

Door het toenemen van ziekten als vogelgriep, lyme en hersenvliesontsteking is dat een belangrijke zaak, omdat vogels nogal eens worden aangewezen als de veroorzakers van (vee)ziekten. Het is echter nog maar zeer de vraag of dat altijd het geval is. Klimaatverandering kan eveneens een mogelijke oorzaak zijn voor bredere verspreiding van veterinaire ziektes en ook de vele diertransporten die binnen Europa en wereldwijd plaatsvinden kunnen aan verspreiding bijdragen.

▲ Hij mag weer vliegen. ►

Bromsnor en hedendaags onderzoek

Terug naar de tuinkamer van Gerard Boere. Zijn vrouw schenkt nog een keer thee in en ze vertelt over een voorval, ruim 25 jaar geleden toen Gerard bij hun toenmalige woonplaats aan de Linge bezig was zijn mistnetten te repareren. Opeens doken er twee geüniformeerde mensen op die vanaf hun boot op de Linge via de aanlegsteiger de tuin in sprongen; leden van de veldpolitie zo bleek later, die hem vroegen wat hij met die netten deed.

Gerard zei dat hij een machtiging had en liep snel naar binnen, om zijn machtiging te halen, maar de heren dachten dat hij er van door ging en ze renden achter hem aan het huis in. Zijn vrouw kreeg zo ongeveer een rolberoerte. Gelukkig liep het goed af.

Er wordt tegenwoordig op de vanglocaties eigenlijk niet veel gecontroleerd door politiediensten en/of boa's, zo blijkt. Gerard begrijpt uit gesprekken met politiemensen dat men andere prioriteiten heeft, maar ook dat de kennis van bijv. de regels rond het legaal vangen en ringen van vogels voor wetenschappelijk onderzoek matig is of ontbreekt. Hij benadrukt dat ik moet opschrijven dat een handhaver die op vangactiviteiten stuit in elk geval als eerste naar de ringmachtiging dient te vragen. Gerard heeft zich met het bestuur van de Ringersvereniging en het Vogeltrekstation enorm ingezet om de opleidingskwaliteit van het ringwerk te verbeteren. Daarom is hij blij met het Ringers-paspoort.

Daarom zetten vogelaars zich graag in voor nader onderzoek. Zo worden in nauwe samenwerking met het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam ook bloedmonsters en uitstrijkjes van keel en cloaca verzameld, om erachter te komen welke virussen vogels bij zich dragen. Deze ringers krijgen hiervoor een speciale opleiding.

Een handhaver die op vangactiviteiten stuit moet in elk geval als eerste naar de ringmachtiging vragen.

RAS resultaten

Met alle gegevens die het Vogeltrekstation van de RAS-ringers krijgt, kan nauwkeurig de overlevingskans van een soort worden vastgesteld. Deze overlevingskans wordt berekend over het totaal aantal geringde vogels van een soort en het totaal aantal terugvangsten per jaar. Om de overlevingskans uit de verzamelde gegevens te kunnen berekenen is het dus van belang dat er elk jaar met dezelfde ring/terugvanginspanning te werk wordt gegaan. In 1992 startte het eerste RAS-project met de boerenzwaluw. In de loop der tijd kwamen er steeds meer bij, en in 2013 waren er 19 actief, alleen al voor deze soort. De jaarlijkse overleving van volwassen boerenzwaluwen kan hierdoor met grote nauwkeurigheid worden bepaald. Telefonisch interview ik enkele dagen later Henk van der Jeugd, hoofd van het Vogeltrekstation.

Hij is bereid het concept te lezen, vult de hiaten in dit artikel aan en voegt nog nieuwe feiten toe. Voor wie meer wil weten over deze en nog andere projecten beveel ik de website van het vogeltrekstation aan, www.vogeltrekstation.nl

En dan nu de praktijk

Een paar dagen na ons gesprek mag ik op een mooie vroege septembermorgen een vaste vangplek bezoeken. Als ik aankom hebben Gerard en een van zijn aspirant-

ringers, Remke van Rijswijk, er al een paar uur opzitten. Op deze plek mogen ze de netten (zo'n 160 meter) laten staan (uiteraard opgerold als ze niet aan het vangen zijn), dus het grote sjuuwwerk valt mee. Er is een klein zitje ingericht. Op het tafeltje liggen de ringspullen en ik hoor dat de geluidsinstallatie zwartkoppen en tuinfluiters probeert te lokken. Het is na 15 augustus, dus dat mag. Ze werken namelijk mee aan een CES-project. Ze hebben een gevangen vogel even voor mij in het zakje laten zitten, ik mag raden welke vogel het is. Dat het om een jonge goudvink gaat haal ik er niet uit. Daarmee blijkt meteen hoe lastig het ringen is. Jonge vogels zien er vaak totaal anders uit dan hun ouders. De naslagwerken met handkenmerken van vogels zijn af en toe hard nodig.

Een pootje, zo dik als een stopnaald, pruts daar maar eens zo'n ielig ringetje omheen

Remke ringt al twee jaar onder supervisie van Gerard en hoewel haar paspoort ver-

Tijftjaf.

meldt dat ze al 38 soorten heeft geringd, vindt ze dat ze nog niet voldoende snelheid heeft.

Ik bewonder desondanks de vaardigheid waarmee ze de vogels hanteert. We lopen een rondje langs de netten die tussen de houtopslag zijn opgesteld. De dauw glinstert tussen de mazen en dat is niet fijn zegt Gerard. Dan zijn ze te zichtbaar, evenals als bij te veel zon.

Bijna achteloos tikt hij de waterdruppels van de netten. De geluidsinstallatie helpt, want er hangen meerdere zwartkoppen in het net. Ook zie ik drie roodborsten fladderen. Eén zwartkop is die morgen al eerder gevangen en geringd. Hij wordt meteen weer vrijgelaten. Dat beestje moet toch wel het vertrouwen in het leven een beetje kwijt zijn na twee van dit soort ervaringen. Het is niet echt een fijn gezicht, die hangende spartelende vogels, maar als ik de zorgvuldigheid zie waarmee ze worden losgemaakt ben ik gerustgesteld. De een na de andere vogel verdwijnt in een zakje waarvan er uiteindelijk verschillende aan een ring om de hals hangen.

Voor het geval je een vogel niet kunt bevrijden, hebben ze altijd een schaartje bij zich waarmee ze de mazen kunnen doorknippen. Terug op de werkplek worden de zakjes op volgorde van de netnummers aan een zelf gemaakte constructie gehangen. Remke doet het meet- en onderzoekwerk.

Nestjongen ringen

Als algemene regel wordt aangehouden dat nestjongen niet geringd moeten worden voordat hun slagpennen half volgroeid zijn. Bij eerder ringen kan de ring van de poot glijden of de ouder ziet meer ring dan jong en gooit de ring met jong en al uit het nest. Veel later ringen heeft het risico dat de jongen willen vluchten en uit het nest springen. Om dat risico te verkleinen worden alle jongen gelijktijdig terug geplaatst (RAS-handleiding). Men moet het nest afdekken en wachten tot de rust in het nest teruggekeerd is. Dit gaat bijna altijd goed, behalve bij graspiepers; die lopen gewoon het nest uit en verstoppen zich in de directe omgeving. Als de ouders komen voeren zijn ze trouwens wel meteen weer terug.

Gerard noteert. Zo te zien is de eerste zwartkop flink in de rui. Er dwarrelen heel wat veertjes rond als ze hem uit het zakje haalt. Soms is het puzzelen, b.v. bij een tjiftjaf die bij een volgende rondgang wordt opgehaald. Het verschil tussen tjiftjaf en fitis is qua uiterlijk bijna niet vast te stellen, maar als je de vogel in de hand hebt weet je het meteen, zegt Remke.

De fitis is steviger, hij vliegt helemaal naar Afrika, dus heeft duidelijk een andere bouw dan de tjiftjaf die in Europa blijft. De vleugels gaan langs een liniaalje en het vet kun je vaststellen door even op de buik te blazen. De veertjes wijken en het blote velletje wordt zichtbaar. Wegen doe je via een kokertje op het weegschaaltje. Daar gaat de vogel op de kop in. Als het gewicht is vastgesteld, beur je het kokertje op en kiest het dier de vrijheid via de andere kant.

De ringploeg houdt het terrein dat ze al vijf jaar mogen gebruiken zelf bij. De bomen moeten niet te hoog worden want als ze boven de hoogste netten uitkomen vliegen de vogels er overheen. Ze vangen zo'n 30 vogels op een morgen. Remke doet het naast haar werk één ochtend in de week, soms twee. Gerard vangt meestal wel drie keer, afhankelijk van andere verplichtingen. Dat er veel tijd in gaat zitten is wel duidelijk en je moet vooral ook veel doorzettingsvermogen hebben,

Soms komt de loep er aan te pas om vast te stellen van welk jaar een vogel is.

Weegschaal met kokertje waar de vogel op de kop in gaat. Hij wordt meteen daarna vrijgelaten.

vroeg op kunnen staan – en vooral van dat gepeuter houden. Zo'n tjiftjaf pootje is zo dik als een stopnaald. Pruts daar maar eens zo'n ielig ringetje omheen.

Tekst en foto's: Wil Kroon
Dank aan Gerard Boere, Remke van Rijswijk en Henk van der Jeugd voor dit inkijkje in de wonderre wereld van de vogelringers.

Ring gevonden en terugmelden

Als je een metalen ring gevonden en afgelezen hebt kun je het nummer invoeren op www.griel.nl.

Dit is het invoersysteem van het Vogeltrekstation. Kies binnen GRIEL voor de optie "gevonden of afgelezen ring melden".

Nadat je de melding op GRIEL hebt ingevoerd krijgt je een e-mail met informatie over de herkomst van de waargenomen vogel. Als het een Nederlandse ring betreft ('Vogeltrekstation Arnhem Holland' of 'Arnhem VT Holland') gaat dit per omgaande. Bij buitenlandse ringen kan het langer duren.

Het is ook mogelijk een terugmeldformulier te downloaden, de gegevens in te vullen en het formulier op te sturen naar Vogeltrekstation, Postbus 50, 6700 AB Wageningen. GRIEL staat trouwens voor Geautomatiseerd Ring Invoer en Export Loket.

En natuurlijk kan e-mailen of bellen ook. Het belangrijkste is dat de informatie het Vogeltrekstation bereikt.

Het mistnet vangklaar. ►

